

CZU 349.6:343

Unele aspecte privind mediul ca obiect protejat prin mijloacele dreptului penal

Ion DĂNOI, dr., conf. univ.,
Facultatea de Drept și Științe Sociale
Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți

***Abstract.** The article is devoted to the study of the problems of definition and legislative regulation of the environment as an object of criminal law protection. In the legal literature there is no consensus regarding the definition of the object of environmental crimes. Some believe that the object of this group of crimes is the order of use of natural resources or the social relations related to their economic exploitation; others consider that state property relations, which are expressed in natural resources; finally, the object of this group of crimes is directly the natural resources themselves or the entire environment. Taking into account the legislative regulation of the rules united by generic groups and the scientific and theoretical definition of the object of the crime, we consider that the object of environmental crimes is public relations regarding the protection of the environment, the preservation of favorable natural conditions for nature, living beings and ensuring a sufficient level of environmental safety. In this context, an enabling environment must be considered as an environment whose quality ensures the safety of the functioning of the natural environment and other objects. The subject of crime in the science of criminal law makes it possible to solve many important problems from a practical point of view, as it is characterized by a relative criminal-legal independence: to distinguish the general and special elements of crimes; the subject of the crime allows us to ascertain the nature and extent of the damage that was caused by the crime, as well as to identify the relationship between the criminal act and the consequences.*

***Keywords:** law, environment, agreement, pollution, climatic changes.*

Constituția R.Moldova prevede că o persoană, precum și drepturile și libertățile sale, au cea mai mare valoare. La rândul său, statul este obligat să asigure protecția și respectarea drepturilor și libertăților omului și cetățenilor. Codul penal al R.Moldova reflectă aceste prevederi ale legii de bază prin definirea actelor periculoase care sunt infracțiuni care dăunează individului, întregii societăți și statului în ansamblu. În alin. 1 al articolului 2 din Codul penal al R.Moldova, este dezvăluit scopul principal al acestui act normativ: legea penală apără, împotriva infracțiunilor, persoana, drepturile și libertățile acesteia, proprietatea, mediul înconjurător, orînduirea constituțională, suveranitatea,

independența și integritatea teritorială a Republicii Moldova, pacea și securitatea omenirii, precum și întreaga ordine de drept.

Capitolul IX din Codul penal este dedicat infracțiunilor ecologice. Faptele vizate de aceste elemente aduc atingere mediului, care face obiectul protecției penale.

Protecția mediului constituie o prioritate națională, care vizează în mod direct condițiile de viață și sănătatea populației, realizarea intereselor economice și social-umane, precum și capacitățile de dezvoltare durabilă a societății pe viitor [9, p. 1201].

Relațiile omului și societății cu mediul se reglementează de Constituție, de legea privind protecția mediului înconjurător și de prevederile altor legi și acte legislative ce țin cont de problematica protecției mediului și folosirii raționale a resurselor naturale. Resursele naturale - solul, subsolul, apele, flora și fauna, aflate pe teritoriul republicii, precum și aerul din spațiul de deasupra acestui teritoriu constituie patrimoniul național al Republicii Moldova. După cum se poate observa din aceste formulări, calitatea mediului este determinată de stabilitatea funcționării componentelor acestuia.

Dreptul mediului (dreptul ecologic) este, prin însăși natura sa, interdisciplinar, ceea ce necesită o participare activă și cuprinzătoare a tuturor părților interesate în toate domeniile vieții sociale și publice. Ecologia este o știință despre relația dintre umanitate și natură și se ocupă de supraviețuire și de interdependența necesară între om și mediu, existența comună și coexistența. Problemele semnificative ale civilizației de astăzi sunt cele ecologice care au o dimensiune politică, economică, științifică și juridică internațională [4, pp. 80-82]. Pământul este un organism viu cu limitările sale în sensul extracției excesive a bogăției naturale și a posibilităților de regenerare. De când a fost o devastare a mediului global în care pădurile dispar, aerul, râurile, solul și mările sunt poluate și multe specii de animale și plante sunt pe cale de dispariție, ecocidul este pe drept menționat. Deși Pământul este un organism viu care reglementează și menține legătura și interdependența tuturor părților sale, noi trebuie să fim conștienți de faptul că bogăția sa nu este nici inepuizabilă, nici capabilă fără limite să se regenereze, fără a perturba echilibrul și ritmul biosferei.

Devastarea globală a mediului impune societății să elaboreze și să implementeze o strategie politică pentru a păstra și a crea un mediu uman sănătos și pentru creșterea constantă a conștientizării sociale a sensibilității față de problemele de mediu. Pentru a reglementa această situație complicată cu care se confruntă societatea, este necesară implicarea activă a părților interesate în diferite domenii juridice, în principal drept administrativ, civil și penal, cu accent pe dreptul administrativ.

Conservarea ecosistemelor, a biodiversității, adică a protecției mediului, implică obligația fiecărei țări de a contribui la protecția generală și conservarea biodiversității prin dezvoltarea sistemului său juridic, implementarea valorilor normative prin care va realiza acest obiectiv.

Starea de siguranță a mediului este principalul criteriu atunci când luăm în considerare condițiile necesare pentru locuirea și supraviețuirea omului care, de asemenea, ne permite să identificăm factorii care sunt dezvoltați în literatura de mediu și juridică. Prezența acestor factori (intensitatea resurselor, curățenia, diversitatea, durabilitatea mediului) creează o stare favorabilă pentru mediu.

Criteriul de siguranță va permite o evaluare pozitivă a mediului ca fiind favorabil (în prezența condițiilor de siguranță) și nefavorabil (în absența condițiilor de siguranță). Definiția mediului favorabil cuprinsă în legislația de mediu nu ia în considerare componentele mediului natural ca componente ale mediului.

Una dintre problemele în definirea mediului ca obiect de protecție penală este includerea obiectelor antropice în mediu și consolidarea lor în definiția „mediului”. Cercetătorii din diverse domenii tratează această problemă în mod diferit. Astfel, reprezentanții primei „tabere” susțin poziția privind includerea obiectelor antropice în noțiunea de mediu. Alți oameni de știință critică această poziție, explicând că va face subiectul reglementării legale „nelimitat” [1, p. 9]. Se pare că nu este posibil să ne imaginăm mediul fără interacțiunea și influența umană asupra acestuia. Mediul, conform criteriului de interacțiune cu o persoană, este format din două părți: habitatul uman este cel în care o persoană își desfășoară activitățile de viață și mediul care nu este adaptat vieții umane.

Astăzi, în esența sa, problema definirii conceptului de „obiect” în realitatea juridică nu este pusă la îndoială. Astfel, obiectul unei infracțiuni este o relație publică protejată de legea penală, care este încălcată direct de o infracțiune săvârșită de o anumită persoană. Deoarece, datorită acesteia, este posibil să se determine în continuare semnele obiective și subiective ale infracțiunii. În acest sens, în opinia noastră, reglementarea legislativă corectă și definirea obiectului și subiectului infracțiunii în norma de drept penal este obligatorie. Subiectul criminalității în știința dreptului penal face posibilă rezolvarea multor probleme importante din punct de vedere practic, deoarece se caracterizează printr-o relativă independență juridico-penală.

În primul rând, distincția între componentele generale și cele speciale, are la bază obiectul infracțiunii. În plus, obiectul infracțiunii permite să relevăm natura și amploarea prejudiciului care a fost cauzat prin infracțiune, precum și să identificăm relațiile dintre fapta penală și consecințele survenite. Astfel constatăm că adesea reglementarea obiectului infracțiunilor de mediu este incorectă și necesită ajustări. Referindu-ne la articolele 223, 227, 228, 229, 230 din Codul penal, vedem că obiectul acestor infracțiuni îl reprezintă regulile de protecție a mediului, aerului, apei, solului și subsolului.

Din punct de vedere juridico-penal, regulile nu pot fi obiectul infracțiunii. Obiectul infracțiunii se caracterizează prin materialitate. La rândul lor, regulile sunt prevederi teoretice pe care se bazează

ordinea generală. De asemenea, trebuie atrasă atenția asupra faptului că abordarea de mai sus confundă definițiile termenilor obiect al infracțiunii în contextul dreptului penal și obiect al infracțiunii în înțelegerea criminalisticii.

Să ne întoarcem la abordările științifice ale interpretării termenului „obiectul infracțiunii”. Obiectul infracțiunii de mediu poate fi o informație tăinuită sau care conține date neautentice despre poluarea mediului în cursul săvârșirii unei infracțiuni, obligațiile de lichidare a consecințelor încălcărilor ecologice, regulile de protecție a zăcămintelor minerale sau a altor resurse ale subsolului, regulile de administrare și protecție a fondului ariilor naturale protejate de stat. În această abordare, se atrage atenția asupra procesului de schimbare sau distrugere a informațiilor care sunt conținute în orice sursă media sau încălcarea regulilor de protecție a mediului. Aceste fapte sunt pedepsite penal. Astfel reglementarea obiectului infracțiunilor prevăzute la articolele 225, 226, 228, 235 din Codul penal, presupune existența unui impact negativ asupra altor factori, dar nu asupra regulilor de protecție a mediului. În acest caz, regulile nu sunt afectate. Pe baza celor de mai sus, concluzionăm că obiectul încălcării normelor de protecție a mediului în realizarea lucrărilor îl constituie componentele naturale (sol, subsol, aer, apă, atmosferă etc.).

Referitor la articolele 227, 229, 230 din Codul penal, articolul 223 din Codul penal este o normă generală, în timp ce obiectul infracțiunii, prevăzut de articolul 223 din Codul penal, sunt componente naturale precum: apa, aerul, solul, din care rezultă că obiectul poluării apelor (art. 229 din Codul penal) este apa; obiectul poluării aerului (art. 230 din Codul penal) este aerul atmosferic, iar obiectul poluării solului (articolul 227 din Codul penal) este un teren.

După cum arată analiza articolului 229 din Codul penal în aceasta se identifică conceptul de sursă de apă ca resursă naturală. În respectiva normă a Codului Penal, legiuitorul se referă la apele subterane și de suprafață.

O altă problemă importantă din punct de vedere practic este includerea următoarelor tipuri de corpuri de apă în obiectul infracțiunii precum un iaz, un lac, inclusiv un corp de apă care se formează ca urmare a impactului negativ al acțiunii omului asupra mediului. De exemplu, ar trebui să fie numite „lacuri de respirație”, care sunt fenomene unice, care pot apărea și dispărea în depresiunea unor terenuri. Nu este posibil să se numească astfel de obiecte corpuri de apă din cauza lipsei unui set de caracteristici ale unui corp de apă. Asemenea cazuri ar trebui luate în considerare și ar trebui să se acorde atenție în vederea luării de măsuri pentru prevenirea impactului factorilor nocivi.

Legiuitorul distinge mai multe tipuri de corpuri de apă, inclusiv apa de suprafață, apa subterană, precum și sursele de alimentare cu apă potabilă. Legea apelor [6] dezvoltă aceste tipuri în detaliu. Astfel, ape de suprafață sunt apele stătătoare și apele curgătoare de la suprafața solului. Apele subterane includ bazine de apă subterane și acvifere, și constituie apele care se află sub suprafața

solului în zona de saturație și în contact direct cu solul sau cu subsolul. În ceea ce privește sursa de alimentare cu apă potabilă, este necesar să se caracterizeze specificul acesteia, care constă în faptul că o astfel de sursă este formată atât din apă de suprafață, cât și din apă subterană. Pentru aceste tipuri de apă, este posibil să se aplice o singură definiție a apei în sensul compusului chimic al oxigenului și hidrogenului în stare solidă, lichidă și gazoasă.

Pe baza celor de mai sus, putem dezvălui conceptul de „obiect al poluării infraționale a apei”, care include apa în sensul unei surse de alimentare cu apă potabilă, care este înzestrată cu un grup de trăsături caracteristice acesteia ca element chimic. Pe de o parte, apa, fiind parte a mediului natural, are un complex de caracteristici datorate diferitelor condiții geografice și naturale. Pe de altă parte, din punct de vedere social și economic, apa este importantă. Fiind o sursă indispensabilă de alimentare cu apă. Pe baza acestor caracteristici, putem distinge obiectul infraționilor împotriva mediului de alte infraționii, în special, infraționile împotriva proprietății.

Cea mai controversată și discutabilă problemă în știință și în practica de aplicare a legii este determinarea subiectului infraționii prevăzute de articolul 230 din Codul penal. Conform legislației care reglementează relațiile în domeniul protecției aerului atmosferic [7], componenta naturală în cauză are umiditate ridicată și este considerată ca un amestec unic de gaze (azot și oxigen, mici cantități de argon, neon, heliu, cripton, xenon, radon, dioxid de carbon, hidrogen, vapori de apă și diverse particule) de importanță vitală majoră, în care pot viețui organisme vii, cel mai mobil component al mediului, nedefinit prin hotare și care, ca urmare a mișcării maselor sale, răspîndește urmările influenței antropogene la distanțe imprevizibile. Considerăm că conceptul de aer atmosferic ca amestec de gaze atmosferice situat în afara spațiilor rezidențiale sau a altor spații ar trebui să fie folosit de către organele de drept atunci când determină obiectul poluării atmosferice. Trebuie remarcat faptul că, în caz de încălcare a regulilor de protecție a muncii, articolul 183 din Codul penal prevede răspunderea pentru poluarea aerului în spațiile industriale.

Analizând diverse surse, ajungem la concluzia că conceptul de sol poate avea un număr mare de sensuri și poate fi folosit într-un sens larg și restrâns.

Luăm în considerare definiția conceptului de „sol” utilizată în Codul penal (articolul 227). Dicționarul explicativ al limbii române oferă următoarele interpretări ale conceptului studiat: a treia planetă de la Soare; teren; sol; stratul superior al scoarței planetei, suprafață; materie liberă, maro închis, care face parte din scoarța planetei; tara, stat; teritoriu cu teren.

Conform unei alte definiții, solul este o parte a mediului natural, a cărei importanță este greu de supraestimat, care are un grup de caracteristici: spațiu, topografie, climă, acoperire de sol etc. Terenul găzduiește diverse organizații și instituții care folosesc solul ca spațiu de producție. Mai mult, pentru sfera producției, solul joacă un rol primordial.

Considerând conceptul de sol ca obiect al unei infracțiuni, notăm că acest termen poate îndeplini diverse funcții: ecologică și economică. În acest caz, funcția ecologică este înțeleasă în primul rând ca legătură dintre natura vie și cea neînsuflețită, iar în sens economic, pământul acționează ca mijloc de producție.

Astfel, concluzionăm că conceptul de „sol” se referă și la diferite terenuri care reprezintă o parte din suprafața pământului. Considerăm că atunci când analizăm articolul 227 din Codul penal, sensul conceptual al „solului” ar trebui definit după cum urmează: o parte a suprafeței pământului (fără a ține cont de scopul său funcțional). Prin această abordare, o parte a suprafeței pământului include și stratul de sol, ceea ce înseamnă că în acest caz, oamenii legii nu vor putea identifica terenul ca obiect al infracțiunilor împotriva mediului și terenul ca obiect al infracțiunilor împotriva proprietății.

Ținând cont de reglementarea legislativă a normelor unite pe grupe generice și specifice și de definirea științifică și teoretică a obiectului direct al infracțiunii, considerăm că obiectul infracțiunilor de mediu trebuie înțeles ca relații sociale care iau naștere în protecția mediului, conservarea condițiilor naturale favorabile naturii și ființelor vii, precum și în asigurarea siguranței mediului înconjurător pentru oameni. În acest context, un mediu sănătos trebuie considerat ca un mediu a cărui calitate asigură siguranța funcționării mediului natural și a altor factori (naturali, antropogeni etc.).

Prevederile pe care le-am propus în acest studiu cu privire la obiectul infracțiunilor de mediu în temeiul articolelor 223, 227, 228, 229, 230 din Codul penal ne permit să îndeplinim următoarele funcții importante:

- Pentru a determina natura materială a obiectului infracțiunilor luate în considerare, ceea ce devine posibil datorită studierii corespondenței caracteristicilor obiectului infracțiunilor de mediu cu principiile teoretice generale ale științei dreptului penal.
- Deosebirea între infracțiunile generale și cele speciale împotriva mediului.
- Determinarea raportului de cauzalitate dintre faptele penale și consecințele social periculoase care s-au produs. Trăsăturile exterioare ale obiectului sunt determinate de forma consecințelor penale (gravitatea prejudiciului cauzat). Astfel, este necesar să se sublinieze importanța deosebită a examinării obiectului încălcării în contextul legăturii acestuia cu obiectul unei infracțiuni împotriva mediului. Dacă această teză nu este urmată, calificarea infracțiunii poate fi realizată incorect.

Bibliografie:

1. Brinchuk M. M., *Journal Of Russian Law*, 2008.
2. Coșea M. Dunărințu A. *Politici de mediu și strategii de dezvoltare durabilă în Uniunea Europeană*, București: Ed. Pro Universitaria, 2013.

3. Duțu M. *Dreptul mediului și al climei*. Volumul I. Partea generală, București: Ed. Universul Juridic, 2022.
4. Duțu M. *Dreptul mediului*, Ed. C.H.Beck, București, 2007.
5. Ioniță Gh., Ioniță-Burda Șt. D. *Dreptul protecției mediului. Editia a V-a, revăzută și adăugită*, București: Ed. Universul Juridic, 2022;
6. Legea apelor nr. 272 din 23.12.2011. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 81 din 26.04.2012.
7. Legea privind protecția aerului atmosferic nr. 1422 din 17.12.1997. În Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 44-46 din 21.05.1998.
8. Sands Ph. *Principles of International Environmental Law*, Cambridge: Cambridge University Press, 2003).
9. Stati V., Brînza S. *Tratat de drept penal. Partea Specială. Vol.I*, Ed, Tipografia Centrală, Chișinău, 2015.